

נתיבות עולם

נתיב התורה

פרק א

מסודר הוא דבר אחד מקושר, כמו שהיא התורה היא סדר אחד כי התורה אחת היא, ולכך אמרו (אבות פ"ה) בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות ומה תלמוד לומר לתת שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות ולפרוע מן הרשעים שמחריבין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. ואין הפירוש שלכך נברא בעשרה מאמרות אף שהיה יכול לבראותו במאמר אחד כדי לתת עונש לרשעים, כי דבר זה אין הדעת נותן. אבל הפירוש הוא, כי מספר עשרה מורה על דבר שיש בו רבוי והוא כלל אחד מקושר כי כך הם עשרה, כי עד ט' מספר הפרטי שכל אחד מחולק לעצמו, אבל עשרה הוא מספר כללי שהכל הוא אחד מקושר. ולכך היו"ד מורה על מספר עשרה, כי היו"ד היא קטנה עד שאין לחלוק היו"ד לשנים לקטנותה שהיא כמו נקודה אחת, ומורה לך כי עשרה הם מסודרים יחד עד שהם כמו דבר אחד. ולכך גם כן מספר עשרה הוא אחד במספר קטן, כי העשרה הם כלל אחד לגמרי, ומורה זה כי העולם מסודר יחד עד שהעולם הוא אחד, כי סדר העולם היא התורה שהיא סדר אחד לגמרי כי התורה היא אחת. וכאשר הדבר הוא מקושר ומסודר יחד, אם אחד יוצא מן הסדר דבר זה הוא ביטול הסדר להכל, וכן כאשר מקיים הסדר בדבר אחד הוא קיום אל הכל. ולכך אמרו בעשרה מאמרות נברא העולם וכו', כלומר כי מה שהעולם נברא ביו"ד מאמרות ולא נברא במאמר אחד, כי אם נברא במאמר אחד לא היה מורה זה על סדר אחד מקושר יחד, כי מה שהיה נברא במאמר אחד כל הנבראים המחולקים, היה זה מפני כי כתיב (ירמיה כ"ג) הלא כה דברי כאש

ויורני ויאמר יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה (משלי ד'). שלמה המלך עליו השלום רצה להזהיר את האדם על התורה, ואמר כאשר נתן התורה אל האדם אמר השם יתברך אל האדם יתמך דברי לבך, כלומר התורה שהיא דברי השי"ת יתמוך לבך, כי לב האדם שם החיים, והתורה תחזיק לבך ותתן לך חיים ותשמור מצותי וחיה. כי דברי תורה תומכים ומאשרים כל העולם כולו, ואיך לא יהיו מאשרים ותומכים את האדם עצמו שהוא עוסק בתורה והיא עם האדם. ומה שדברי תורה תומכין כל העולם, דבר זה מדברי חכמים שאמרו (שבת פ"ח ע"א) כי לכך הוסיף ה"א בששי לומר כי כל מעשה בראשית היו תלויים ועומדים עד ששי בסיון אם יקבלו ישראל התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לתהו ובהו. ואם כן דברי תורה מחזקים ותומכים הכל עד שיש לעולם קיום, וכל זה מפני כי התורה היא סדר האדם באיזה מעשה יהיה נוהג ואיך יהיה נוהג ואיך יהיה מסודר במעשיו וזהו ענין התורה. וכמו שהתורה היא סדר האדם, כך התורה היא סדר של העולם עד שהתורה היא סדר הכל, רק כי סדר האדם הוא נגלה ומפורש בתורה, כי אי אפשר זולת זה כי על האדם מוטל לשמור את הסדר הראוי לו ולכך הדבר הזה נגלה במפורש לאדם, אבל סדר כל העולם כולו גם כן הוא בתורה שאין התורה רק סדר מציאות העולם בכללו. וזה שאמרו במדרש (ב"ר פ"א) שהיה מביט בתורה וברא את עולמו, ר"ל שהתורה בעצמה היא סדר הכל, ולכך כאשר רצה השם יתברך לברא את עולמו ולסדר אותו, היה מביט בתורה שהיא סדר הכל וברא את עולמו. ומפני שהתורה היא סדר כל העולם, כל דבר שהוא

עולם הבא, כי הכל נברא בתורה הן עולם הזה והן עולם הבא, ולכך אמר השם יתברך יתמך דברי לבך, בזה דבק האדם בעולם הבא להגיע אל תכליתו האחרון וזה מבואר:

ובפרק כיצד מעברין (עירובין נ"ד ע"א) אמר ר' יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין לו לוויה יעסוק בתורה שנאמר כי לווית חן חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר וענקים לגרגרותיך חש בבני מעיים יעסוק בתורה שנאמר רפאות תהי לשרך חש בעצמותיו יעסוק בתורה שנאמר ושקוי לעצמותיך חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא אמר רב יהודא בריה דר' חייא בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם אדם נותן לחבירו סם יפה לזה וקשה לזה והקדוש ברוך הוא נותן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא עד כאן. ר"ל שהדרכים הם בחזקת סכנה וכמו שהתבאר בפירוש הפרקים (אבות פ"ג) וטעם הדבר שהדרכים הם בחזקת סכנה, כי הדרכים אין שם ישוב האדם, ודבר כמו זה הוא נבדל מן עיקר העולם כי עיקר העולם הוא הישוב ודבר זה יוצא מן הישוב, ולפיכך שולטים שם הפגעים אשר הם מתנגדים אל העולם, ולכך יש לחוש שישלטו בו פגעים אשר אינם מסדר העולם, ולפיכך אמר ההולך בדרך ואין לו לוויה ובדאי כאשר יש לו לוויה הרי הם מתחברים אליו בני אדם, וכיון שיש אצלו אדם נחשב זה כאלו היה בישוב העולם ואין נקרא זה שפורש מן הישוב, אבל זה שאין לו לוויה וחבור אל הישוב מה יעשה ויהיה לו חבור, יעסוק בתורה כי התורה סדר שמירת העולם כמו שהתבאר, ולכך כאשר התחבר אל התורה הרי יש לו לוויה וחבור אל סדר העולם, ושמירת הסדר מציל מן הפגעים אשר לא ישלטו, כי אין הפגעים שולטים רק כאשר פורש מן העולם כמו שאמרנו כי לכך כל הדרכים בחזקת סכנה, אבל כאשר הוא מתחבר אל התורה יש לו לוויה אל סדר העולם ובשביל זה אינו יוצא מן ישוב העולם, והדבר הזה הוא אל האדם לוויה גמורה, ואם נחשב לאדם לוויה כאשר יש לו התחברות אל בני אדם כי אז אינו נחשב שהוא לעצמו, ולכך כאשר יש בני אדם עמו יש לו לוויה שאז הוא

נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש מתחלק לכמה ניצוצות כך דבר ה' מתחלק לכמה חלקים, ובענין זה היה נברא העולם, ואם לא כך איך היה כל העולם שבו דברים מחולקים נברא במאמר אחד, ואם כן היה העולם מחולק כל דבר לעצמו, ועתה שנברא ביו"ד מאמרות אשר מספר עשרה מורה שהעולם הוא אחד מסודר ומקושר יחד, ומזה שהעולם נברא ביו"ד מאמרות, מזה יש לך ללמוד כי הצדיקים ששומרים הסדר שסידר השם יתברך את העולם בזה מקיימים כל העולם, והפך זה הרשעים כאשר הם יוצאים מן התורה ועוברים את הסדר שסדר השם יתברך, בזה מחריבין כל העולם, כי כל העולם הוא אחד מקושר ומסודר, ושנוי הסדר שסדר השם יתברך דבר זה הוא שנוי אל הכל, לכך הצדיקים שכרם גדול שהם מקיימים כל העולם, והרשעים עונשם גדול שמחריבים הכל:

והתבאר לך כי התורה היא סדר הכל והסדר הוא מקיים הכל, ולכך אמרו שכל מעשה בראשית היו תלויים ועומדים עד שהיו ישראל מקבלים התורה, שאז היו מקבלים בעולם התורה ע"היא סדר הכל ובה יהיה מתקיים הכל, ולכך אמר ויורני ויאמר יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה, כי התורה שהיא דברי השם יתברך תומכת האדם שלא יגיע לידי מיתה שהתורה מקיימת הכל, ואמר שמור מצותי וחיה נגד מעשה המצות כשישמור אותם יש בהם החיים, ואמר ויורני שהוא לשון הוראה כמו שנקראת התורה בלשון זה ולא נקראת בשם חכמה כמו שנקראת שאר חכמה או תבונה, מפני כי הפרש יש, כי התורה מורה לאדם את הדרך, אשר בדרך ההוא יגיע אל תכליתו האחרון מה שאפשר לאדם להגיעו הוא אל עולם הבא, וזה אין בכח שום חכמה, כי על ידי התורה מגיע האדם אל עולם הבא, ולכך ראוי לה דווקא לתורה שם תורה שהוא לשון הוראה, שמורה לאדם תכליתו האחרון אשר ראוי לאדם להגיע אליו, ולכך אמר ויורני ויאמר יתמך דברי לבך, השם יתברך הורה לאדם תכלית האחרון איך להגיע את האדם אל העולם הבא, כאשר יתמוך דברי לבך ואז האדם דבוק בתורה המגיע אל תכליתו הוא העולם הבא, כי כשם שהתורה היא סדר עולם הזה כך התורה היא סדר